

Een Regionale Collectie Bollenschuren met een Regionaal Bollenschurenbeleid

Projectgroep Behoud en Herbestemming Bollenschuren
22 november 2005

Opgesteld in opdracht van het Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland

Met medewerking van:

W.G. de Beer	Gemeente Rijnsburg, mede namens Katwijk en Valkenburg
G. Bijnsdorp	Gemeente Hillegom
L. le Clercq	Gemeente Sassenheim, mede namens Gemeente Warmond
R. de Jong	Gemeente Oegstgeest
D. van Leeuwen	Gemeente Noordwijk
M. van der Putten	Gemeente Noordwijkerhout
M. Randsdorp	Gemeente Lisse
Jac. van Wieringen	Gemeente Voorhout
R. Huijgens	Regio Holland Rijnland

Projectgroep Behoud en Herbestemming Bollenschuren:

J.Th.M. Zwetsloot	voorzitter
P. Nijhof	Rijksdienst voor de Monumentenzorg
J. Warmenhoven	architect BNA
J. Beugelsdijk	LTO Noord
C. Brakel	Holland Rijnland
Sj. Pennings	contactpersoon eigenaren
F. Kieboom	penningmeester
M.C.J. Bultink	projectcoördinator, publiciteit
M. van Sluis-Cramer	notuliste

Project Behoud en Herbestemming Bollenschuren

Verbonden aan Museum De Zwarte Tulp
Grachtweg 2a, 2161 HN Lisse
Tel. Coördinator: 0252-521362
E-mail : bollenschuren@planet.nl
Internet : www.bollenschuren.nl

Inhoudsopgave

1.	Waarom een Regionaal Bollenschurenbeleid?	4
2.	Ontwikkelingsgeschiedenis en typologie van bollenschuren	5
2.1	Kenmerken van bollenschuren	6
2.2	De hoofdtypen bollenschuren	7
3.	Selectie en waardering van bollenschuren	10
3.1	Selectiecriteria voor de Regionale Collectie Bollenschuren	11
3.2	De Regionale Collectie Bollenschuren (RCB)	12
3.3	Betekenis van de Regionale Collectie Bollenschuren	14
4.	Naar bescherming en behoud van de Regionale Collectie	15
5.	Gereedschapskist Regionaal Bollenschurenbeleid	16
5.1	Stimuleringsregelingen voor behoud	16
5.2	Bevorderen van functiewijziging en herbestemming	17
5.3	Wettelijk kader voor bescherming	19
5.4	Aanvullende regelingen	21
6.	Procedure vaststelling Regionale Collectie en Regionaal Beleid	23
Bijlagen:		
	Bijlage 1: Bollenschuren op de Monumentenlijst	24
	Bijlage 2: Clusters en ensembles van bollenschuren	25
	Bijlage 3: Ideeënlijst nieuwe functies voor bollenschuren	26
	Bijlage 4: Matrix Handleiding functiemobiliteit van bollenschuren	28
	Bijlage 5: Documentatie project Bollenschuren	29

1. Waarom een Regionaal Bollenschurenbeleid?

Ooit stonden er meer dan 1000 bollenschuren in de Duin- en Bollenstreek, waarvan er nu nog maar zo'n 350 over zijn. Bollenschuren zijn op internationaal vlak gezien uniek. Ze vormen de erfenis van het rijke verleden van de bloembollenteelt en zijn onlosmakelijk verbonden met het zanderijen-landschap, met de bollenvelden, kaarsrechte zandsloten en heggen. Daarom verdienen deze beeldbepalende elementen in het cultuurhistorisch erfgoed van de Duin- en Bollenstreek bescherming. Het project Behoud en Herbesteding Bollenschuren spant zich hier al sinds 1997 voor in. Uit een tussentijds onderzoek in 2002 (zie bijlage 5) werd duidelijk dat in vier jaar tijd een derde deel van de bollenschuren is gesloopt, onherstelbaar aangetast doordat schuren zijn ingebouwd door nieuwe bebouwing of ondeskundig zijn gerenoveerd.

Dit ondanks de inzet van het project Behoud en Herbesteding Bollenschuren! Dat proces is helaas niet gestopt: nog steeds worden bollenschuren bedreigd met sloop en verval. Als we niet oppassen is de streek haar unieke erfgoed en eigenheid voorgoed kwijt. De bollenschuren zijn net zo belangrijk als de Amsterdamse pakhuizen. Daarom is het zaak dat de regio Duin- en Bollenstreek haar regionaal erfgoed gezamenlijk beschermt.

Opdracht van Holland Rijnland

Het bestuur van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland heeft in 2004 ingestemd met het opstellen van een regionaal Bollenschurenbeleid. Dit moet tot stand komen in nauwe samenwerking tussen de gemeenten, Holland Rijnland en de projectgroep Behoud en Herbesteding Bollenschuren. Het portefeuillehoudersoverleg Ruimtelijke Ordening van het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek en de Stuurgroep Pact van Teylingen zijn hiermee op resp. 13 en 27 mei 2004 akkoord gegaan.

Hierna is een Plan van Aanpak gemaakt door de Projectgroep Behoud en Herbesteding Bollenschuren, dat uiteenvalt in 2 fasen:

- A. Een Regionale Collectie Bollenschuren aanwijzen, op basis van gezamenlijk bepaalde selectiecriteria, vanuit een regionale invalshoek;
- B. Een gezamenlijk, regionaal gedragen beleid formuleren rond het behouden en herbesteden van bollenschuren in de regio.

Fase A: Selectie van bollenschuren voor de regionale collectie (1^e helft 2005)

1. De gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en de Projectgroep Behoud en Herbesteding Bollenschuren stellen, in gezamenlijk overleg, de *selectiecriteria* op voor de bollenschuren in de Duin- en Bollenstreek die behouden moeten blijven
2. Op basis van deze (objectieve) criteria stellen de gemeenten en de Projectgroep Behoud en Herbesteding Bollenschuren, opnieuw in gezamenlijk overleg, een *lijst* op van deze regionaal belangrijke bollenschuren. Dit noemen we de Regionale Collectie Bollenschuren.
3. Deze *Regionale Collectie Bollenschuren* wordt bestuurlijk vastgesteld door het portefeuillehoudersoverleg Ruimte van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland en door de betrokken gemeenten.
4. De *lijst* met de Regionale Collectie Bollenschuren wordt beschikbaar gesteld op CD-Rom en op Internet.
5. Er wordt een *kaart* uitgegeven waarop de Regionale Collectie Bollenschuren wordt ingetekend.
6. De Projectgroep Bollenschuren laat op alle schuren uit de Regionale Collectie *schildjes* Monumentale Bollenschuur aanbrengen.

Fase B: Opstellen van een regionaal beleid voor bescherming en herbesteding (2^e helft 2005)

1. Om het behoud van de Regionale Collectie Bollenschuren te waarborgen, stellen de gemeenten in de regio een *gezamenlijk beschermingsbeleid* op.
2. De gemeenten in de regio stellen een eenduidig *planologisch herbestedingsbeleid* op voor alle bollenschuren, zowel voor de schuren die onder de Regionale Collectie Bollenschuren vallen, als voor de andere schuren. Daarin wordt geregeld hoe gemeenten omgaan met sloop, verbouwing, restauratie en herbesteding van bollenschuren, zowel binnen de bebouwde kom als in het buitengebied. Daardoor komt er een eenduidig regionaal beleid tot stand, waarmee het voor particulieren duidelijk wordt wat in de regio wel en niet is toegestaan.
3. De afspraken hierover worden verwerkt in het regionaal beleid rond het Pact en Offensief van Teylingen en, voor zover mogelijk, in gemeentelijke bestemmingsplannen.

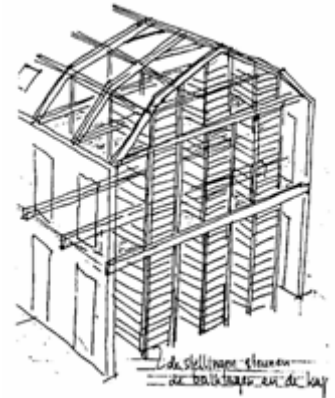
2. Ontwikkelingsgeschiedenis en typologie van bollenschuren

Wat zijn bollenschuren?

Bollenschuren zijn gebouwd als opslag- en werkruimte voor de bollenkwekers. In de schuur werden de bloembollen gedroogd op houten stellingen. Het grootste deel van de schuur werd door die stellingen in beslag genomen.

De houten stellingen in de schuren vormen tevens de dragende constructie van de bollenschuur. Soms zijn deze stellingen nog intact, vaak zijn ze al vervangen door een staalconstructie, vooral als de bollenschuur een niet-agrarische functie heeft gekregen.

Daarnaast was er een werkruimte om de bollen te pellen, te sorteren en te verpakken en tevens een kantoor voor de directie en administratie.

Gerooide bloembollen, klaar voor verwerking in de schuur.

Interieur van een bollenschuur met droogstellingen.

Ontwikkelingsgeschiedenis

In de beginperiode van de bollencultuur (2^e helft 19^e eeuw) bestonden er nog geen speciale bollenschuren. Soms werd de zolder van een woning of schuur geschikt gemaakt om de bollen op te slaan, soms werden bestaande agrarische schuren in gebruik genomen en tot bollenschuur verbouwd. Vanaf 1880 werden er aparte bollenschuren gebouwd, die hun uiterlijke kenmerken danken aan de manier van werken in de schuur.

De ontwikkeling rond de ventilatie in de schuren is bepalend geweest voor de ontwikkeling in de architectuur van bollenschuren. Men kan aan de buitenkant van de schuur zien hoe er binnen gewerkt werd. Oudere bollenschuren hebben ventilatiedeuren die opengezet konden worden voor de wind. Nieuwere schuren hebben kleine of helemaal geen ramen, omdat een ventilatiesysteem de bollen droogde en op de juiste temperatuur hield.

In veel bollenschuren zijn later klimaat- en koelcellen gebouwd, waarin de bollen op de juiste temperatuur bewaard kunnen worden, zodat ze tegen Kerstmis in bloei getrokken kunnen worden.

Bij bollenschuren vallen vorm en functie samen; daarom zijn ze qua architectuur erg waardevol.

2.1 Kenmerken van bollenschuren

Bij het indelen van bollenschuren in typen en het bepalen van de waarde ervan, wordt gelet op de volgende kenmerken.

A. Kenmerken van de schuur zelf

aantal bouwlagen	1 tot 4 lagen
materiaalgebruik gevels	hout of steen
dakvorm	zadeldak, mansardekap, plat dak
uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	ventilatie-deuren of niet
opslag en constructie	stellingen etc.
overige bijzonderheden interieur	lift, kantoor, pakplaats etc.
architectuur, uitstraling	sober of rijk geornamenteerd?
woning	woning voor kweker of schuurbaas, los of vast?

B. Kenmerken van de omgeving

cluster bollenschuren	meerdere schuren bij elkaar?
ligging	(lint)bebouwing, oorspronkelijke bollenvelden
infrastructuur	wegen, sloten, vaart, kade e.d.
landschappelijke elementen	zanderijsloten, de hoge wegen en de beukhagen

Cruciaal is dat je aan de buitenkant van de bollenschuur kunt blijven zien hoe binnen in de bollenschuur werd gewerkt.

2.2 De hoofdtypen bollenschuren

De architectuurgeschiedenis van de specifiek als bollenschuur gebouwde panden kan grofweg onderverdeeld worden in vier tijdperken.

Elke periode kent zijn eigen stijkenmerken, die we terugvinden in de typologie van de bollenschuren.

Type 0: Bollenzolders en bollenboerderijen	
Periode	Voor 1890
Aantal bouwlagen	Divers
Materiaalgebruik gevels	Divers
Dakvorm	Zadel- of mansardedak
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Verbouwde boerderij of woning, deels gebruikt voor opslag van bloembollen, ventilatiedeuren/-ramen

Noordwijk

Hillegom

Noordwijkerhout

Type 1: De houten bollenschuur	
Periode	1850-1890
Aantal bouwlagen	1 of 2
Materiaalgebruik gevels	Hout
Dakvorm	Zadel- of mansardedak
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Ventilatiedeuren/-ramen (natuurlijke ventilatie)

Hillegom

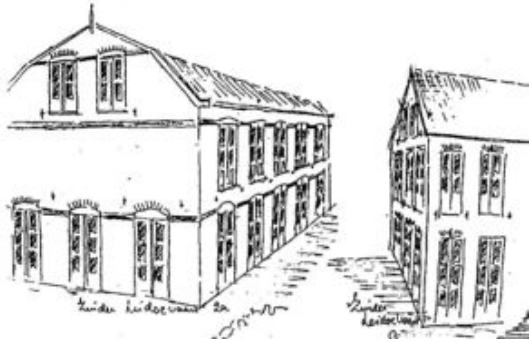

Noordwijk

Warmond

Type 2: Van hout naar baksteen	
Periode	1890-1900
Aantal bouwlagen	2
Materiaalgebruik gevels	Baksteen
Dakvorm	Zadel- of mansardedak
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Ventilatie-deuren/-ramen (natuurlijke ventilatie)

Voorhout

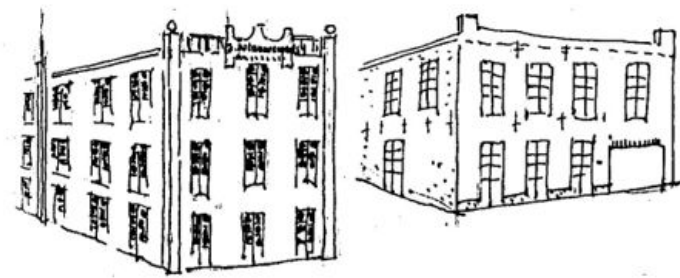

Noordwijk

Rijnsburg

Type 3: Van zadeldak naar plat dak	
Periode	1900-1925
Aantal bouwlagen	2 of 3
Materiaalgebruik gevels	Baksteen
Dakvorm	Plat
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Ventilatie-deuren/-ramen (natuurlijke ventilatie)

Noordwijkerhout

Voorhout

Hillegom

Type 4: Naar mechanische ventilatie	
Periode	1925-1950
Aantal bouwlagen	2, 3 of 4
Materiaalgebruik gevels	Baksteen
Dakvorm	Plat
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Stalen ramen of gesloten gevels, ventilatieroosters, mechanische ventilatie.

Lisse

Sassenheim

Lisse

Type 5: Nieuwe architectuur voor de bollenschuur	
Periode	1945-1965
Aantal bouwlagen	Divers
Materiaalgebruik gevels	Baksteen
Dakvorm	Rond, plat
Uiterlijk gevels / regeling binnenklimaat	Gesloten gevels, mechanische ventilatie.

Lisse

Noordwijk

Hillegom

3. Selectie en waardering van bollenschuren

Alle nog bestaande bollenschuren bewaren is onmogelijk en ook niet nodig. Het is echter wel van groot belang dat de meest waardevolle bollenschuren in ons gebied bewaard blijven.

De Regionale Collectie Bollenschuren

Bij de Regionale Collectie Bollenschuren gaat het om panden die voor de gehele regio Duin- en Bollenstreek van belang zijn. Daarbij gaat het om de kenmerkende typen schuren, die de ontwikkeling van de bloembollenteelt in beeld brengen, vanaf het midden van de negentiende eeuw tot in de jaren '60 van de twintigste eeuw. Die schuren vormen tezamen de Regionale Collectie Bollenschuren van de Duin- en Bollenstreek. Zij vormen de erfenis van het rijke verleden van de bloembollenteelt, die in de Duin- en Bollenstreek zo'n bepalende rol heeft gespeeld, en nog speelt, voor de ontwikkeling van het landschap en de economie.

Selectieprocedure

De Regionale Collectie Bollenschuren is tot stand gekomen tijdens vijf bijeenkomsten met ambtenaren van de elf gemeenten in de regio waar nog veel bollenschuren te vinden zijn.

Deze bijeenkomsten zijn gehouden op 24 februari, 18 april, 20 juni, 5 september en 7 november 2005. Tijdens de tweede bijeenkomst zijn de **selectiecriteria** vastgesteld. (zie 3.1) Vervolgens zijn alle bollenschuren in de elf betrokken gemeenten opnieuw geïnventariseerd en zijn zowel door gemeenten als door de projectgroep bollenschuren geselecteerd die voor de Regionale Collectie Bollenschuren in aanmerking komen.

Niet alle gemeenten hebben een selectie ingeleverd, meestal vanwege tijdgebrek bij de ambtenaren, maar ook om principiële redenen. Enkele ambtenaren voelden zich niet gelegitimeerd om een selectie te maken. Bij andere gemeenten is het standpunt dat de gemeentelijke monumentencommissie deze selectie moet maken, in sommige gemeenten is men met dat proces nog bezig.

Anderzijds waren er ook gemeenten die een uitgebreidere selectie hebben voorgedragen, dan waaruit voor de Regionale Collectie een keuze is gemaakt.

Gemeente	Inventarisatie ingeleverd door gemeente	Foto's ingeleverd	Selectie ingediend door gemeente	Beoordeeld door projectgroep
Hillegom	Nee (maar wel door projectgroep)	Projectgroep heeft foto's gemaakt	Nee	Ja (eigen oordeel projectgroep)
Katwijk	Ja, maar nog niet compleet	Projectgroep heeft foto's gemaakt	Nee	Ja
Lisse	Ja, maar nog niet compleet	Ja, maar nog niet compleet	Nee	Beoordeling nog niet klaar
Noordwijk	Ja	Ja	Ja	Ja
Noordwijkerhout	Monumentencommissie is bezig	Projectgroep heeft foto's gemaakt	Nee	Beoordeling nog niet klaar
Oegstgeest	Ja	Ja	Ja	Ja
Rijnsburg	Ja	Ja	Ja	Ja
Sassenheim	Ja	Ja	Ja	Ja
Valkenburg	Nee (maar wel door projectgroep)	Projectgroep heeft foto's gemaakt	Nee	Beoordeling nog niet klaar
Voorhout	Ja, samen met projectgroep	Ja	Ja	Ja
Warmond	Door Hist.Gen. Warmelda	Projectgroep heeft foto's gemaakt	Nee	Ja

De **groslijst met de voorselectie** is door de deskundigen in de projectgroep Behoud en Herbestemming Bollenschuren op locatie bekeken en nader beoordeeld. Daaruit is door hen een weloverwogen keuze voor de Regionale Collectie gemaakt, die eind augustus jl. is voorgelegd aan de gemeentelijke vertegenwoordigers. Tijdens de vierde bijeenkomst op 5 september 2005 zijn de projectgroep en de aanwezige gemeentelijke vertegenwoordigers akkoord gegaan met de voorlopige Regionale Collectie Bollenschuren, waarna zij dit konden bespreken binnen de gemeente..

Tijdens de vijfde bijeenkomst op 7 november 2005 is de lijst met de **Regionale Collectie Bollenschuren ambtelijk vastgesteld**. (zie 3.2). Daarbij is afgesproken dat bollenschuren waar bouwplannen of andere ontwikkelingen spelen, niet van de lijst afgehaald worden, maar een vermelding met een sterretje * krijgen.

3.1 Selectiecriteria voor de Regionale Collectie Bollenschuren

1. *Representativiteit qua architectuur:*

- a. Typologie: De schuren moeten een beeld geven van de ontwikkelingsgeschiedenis van de bollenschuur, gelet op bouwstijl en periode. De collectie moet de karakteristieke kenmerken van de 4 hoofdtypen bollenschuren vertonen (aantal bouwlagen, materiaalgebruik, dakvorm, uiterlijk van de gevels, samenhangend met de wijze waarop (oorspronkelijk) het binnenklimaat in de schuur geregeld werd. Daarnaast zijn ook unieke, afwijkende bouwstijlen van belang;
- b. Exterieur: Het is een pré als het exterieur van de schuur nog originele elementen heeft (hardstenen ornamenten, naam in de gevel e.d.), zowel sobere uitstraling als rijke ornamentering is van belang;
- c. Interieur: droogstellingen, kantoor, pakplaats, trap, lift e.d. . Een gedeelte hiervan kan eventueel intact blijven;
- d. Zeldzaamheid: houten schuren en houten narcissenloodsen zijn zeldzaam: die moeten extra beschermd worden; ook streekeigen materiaal (kalkzandsteen) is van belang;

2. *Representativiteit qua situering van de schuur:*

- a. Ligging van de schuur: 1. in het open bollenland, 2. langs vaarten, wegen of (lint)bebouwing, 3. in de centra van de dorpen;
- b. Ensemblewaarde: relatie van de bollenschuur met de overige bebouwing: b.v. kantoor, woning voor de kweker of schuurbaas (losstaand of vast aan de schuur);
- c. Landschappelijke elementen: relatie bollenschuur met landschap (bollenland, vaart, kade, zanderijsloten, hoge wegen, beukhagen)
- d. Clusterwaarde: locatie waar op één plek een hoge concentratie bollenschuren bij elkaar staat, die elk voor zich misschien minder waardevol zijn, maar die als cluster het belang van de bollencultuur onderstrepen en die de ontwikkelingsgeschiedenis op één plek tonen;

3. *Gaafheid:*

- a. Originaliteit: De schuren moeten nog grotendeels in oorspronkelijke staat verkeren of daar weer in terug te brengen zijn; (b.v. oorspronkelijk ramen of deuren herstellen, beplating verwijderen). Het is echter geen doorslaggevend criterium: puntgave schuren die kunsthistorici het mooist vinden, hoeven niet de belangrijkste schuren voor onze streek te zijn;
- b. Bouwkundige staat: Schuren mogen niet te bouwvallig zijn of onherstelbaar verknoeid zijn (b.v. gepleisterd, geverfd).
- c. Zichtbaarheid: schuren die zijn ingebouwd door woningen of bedrijfsbebouwing verliezen aan waarde, maar dat betekent niet dat bollenschuren die uit het zicht geraakt zijn, niet geselecteerd mogen worden. Dat is ook afhankelijk van de aard van de bebouwing (woonwijk of rommelige loodsen);

4. *Toeristische waarde: (secundair criterium)*

- a. Originele (bijna museale) bollenschuren zijn de meest interessante schuren voor toeristen.
- b. Bollenschuren die vanaf de weg in het (open) landschap duidelijk zichtbaar zijn, zijn van belang voor de karakteristiek van de Duin- en Bollenstreek.

Overige criteria:

- a. De selectie blijft niet beperkt tot bollenschuren alleen, ook ander waardevol erfgoed van de bloembollenteelt, zoals bedrijfswoningen, villa's, narcissenloodsen, veilinggebouwen, koelhuizen, tuinbouwscholen en laboratoria mag tot de collectie behoren.
- b. De selectie moet redelijk verdeeld zijn over de regio, maar in gemeenten met een rijk bollenverleden kunnen meer schuren geselecteerd worden dan in andere; andersom zal voor een dorp dat maar weinig bollenschuren heeft gehad, een overgebleven schuur relatief belangrijk zijn.
- c. Afgesproken is dat bij de selectie de mogelijkheden voor behoud, herbestemming buiten beschouwing mochten blijven. Het ging in eerste instantie om het gezamenlijk vaststellen van een regionale collectie.

3.2 De Regionale Collectie Bollenschuren (RCB)

Op basis van de door gemeenten en projectgroep aangedragen voorstellen en na onderzoek door de projectgroep Behoud en Herbestemming Bollenschuren, is de volgende voorlopige Regionale Collectie Bollenschuren opgesteld en ambtelijk vastgesteld in de bijeenkomsten Regionaal Bollenschurenbeleid op 5 september en 7 november 2005.

NB: * = bij deze bollenschuur zijn ontwikkelingen gaande.

Plaats/ Code	Adres	Type	Naam
Hillegom			
Hill1eLoos-001a	1 ^e Loosterweg 1a	3	Kon. Van Zanten
HillBeek-074-076	Beeklaan 74-76 (plus woning)	4	Meskers
HillBeek-090	Beeklaan 90	2	De Groot
HillBeek-092	Beeklaan 92	1	De Groot
HillHaar-011a	Haarlemmerstraat 11a (plus woning)	3	?
HillHyac-002	Hyacinthenlaan 2	5	Walter Blom
HillLeid-114	Leidsestraat 114	4	van Engelen
HillLeid-122	Leidsestraat 122	4	Hulsebosch
HillLeid-126-128	Leidsestraat 126-128	4	Dekker/Schuyt
HillLeid-140-142	Leidsestraat 140-142 *	4	Boot
HillLeid-152	Leidsestraat 152	1	Zeestraten
HillLeid-154-56	Leidsestraat 154-156 (plus woning)	4	Zeestraten
HillLeid-278	Leidsestraat 278 *	3	Schols
HillMole-041-043	Molenlaan 41-43	3	Warmenhoven
HillNieu-011	Nieuweweg 11	4	Vreeburg
HillNrdLv-002a	Noorder Leidsevaart 2a	1	De Groot
HillNrdLv-011	Noorder Leidsevaart 11 (plus woning)	4	Van der Vossen
HillPast-070-072	Pastoorlaan 70-72 (plus loods)	2	Uitendaal
HillStat-013-015	Stationsweg 13-15	2-3	Jonkheer
HillStat-129-131	Stationsweg 129-131 woning	2	Veldhuyzen van Zanten
HillStat-129-131	Stationsweg 129-131 complex schuren	2-4	Veldhuyzen van Zanten
HillStat-154a	Stationsweg 154a *	2	Keur/Weijers
HillStat-206-206a	Stationsweg 206-206a	2	?
HillWeer-106	Weeresteinstraat 106	4	Heemskerk
HillWeer-171	Weeresteinstraat 171	3	Verdegaal
HillWeer-232	Weeresteinstraat 232	2-3	Van Buggenum
HillZdLv-003	Zuider Leidsevaart 3	2	Ruigrok
Katwijk			
KatwRijns-006	Rijnstraat 6	2	Durieux
KatwScha-001	De Schaapewei 1	2	Lagas B&B
KatwComm-002	Commandeurslaan 2b	2	?
Lisse			
LissAcac-001	Acacialaan 1 (plus woning)	2	vh. Lefeber (Achterweg 14)
LissAcht-025	Achterweg 25 *	4	Jac. de Vroomen
LissHave-006	1 ^e Havendwarsstraat 6 (plus woning)	4	Lemmers
LissHeer-031a	Heereweg 31a	2	vh Nieuwenhuis
LissHeer-335a	Heereweg 335a	4	Th. Lefeber
LissHeer-341	Heereweg 341 (plus woning)	4	Verduyn en Ten Hagen
LissHeer-423-425	Heereweg 423-425 (plus woning)	4	Dames & Werkhoven
LissHeer-429	Heereweg 429	4	?
LissHeer-441b	Heereweg 441b	5	Lubbe
LissHeer-450-452	Heereweg 450-452 (plus woning)	4	Van der Zon
LissHeer-460	Heereweg 460	2	Bergman
LissNieu-020	Nieuwstraat 20 *	4	Marseille
LissZwar-030	Zwartelaan 30 (narcissenloods)	4	Ruigrok

Noordwijkerhout

NrdhtGrav-010	's Gravendamseweg 10	2	Kors?
NrdhtKerk-007	Kerkstraat 7 (complex)	2-4	Van den Berg/Verdegaal
NrdhtKerk-106	Kerkstraat 108-110	3	Geerlings
NrdhtLang-037a	Langevelderweg 37a	4	Ruigrok
NrdhtLeid-165	Leidsevaart 165	2	Ruiters
NrdhtWest-052	Westeinde 52	4	Van der Zalm
NrdhtZbin-046	Zilkerbinnenweg 46 plus woning no. 48	3	Van Saase
NrdhtZbin-048a	Zilkerbinnenweg 48a	4	Van Saase
NrdhtZdui-371	Zilkerduinweg 371	3	Van Haaster

Noordwijk

NrdwkBinn-023	Binnenweg 23	4	Steketee
NrdwkBoer-002	Boerenburgerweg 2 (ensemble) *	2	Van der Meer
NrdwkDouz-002	Douzastraat 2	2	v/h. Hoogeveen
NrdwkJero-011	St. Jeroensweg 11 (ensemble) *	1	Van der Meer
NrdwkMole-007	Molenstraat 7	2	Steenvoorden
NrdwkPick-066	Pickéstraat 66	2	De Groot/Salman
NrdwkVoor-107	Voorstraat 107	2	Nieuwenstijn

Oegstgeest

OegsDorp-079	Dorpsstraat 79	2	?
OegsRijns-043	Rijnsburgerweg 43	4	Kromhout

Rijnsburg

RijnsOegs-200	Oegstgeesterweg 200	2	Zandbergen
RijnsOegs-200b	Oegstgeesterweg 200b	2	Zandbergen
RijnsOegs-204	Oegstgeesterweg 204 (woning)	-	Zandbergen
RijnsOegs-206a	Oegstgeesterweg 206a (plus woning)	4	Zandbergen
RijnsOegs-222	Oegstgeesterweg 222 (plus woning)	2	?
RijnsSand-033-035	Sandtlaan 33-35 (plus woning)	2	?

Sassenheim

SassHoof-079	Hoofdstraat 79 (1)	2	Bakker
SassHoof-079	Hoofdstraat 79 (2)	4	Bakker
SassHoof-079	Hoofdstraat 79 (3)	4	Bakker
SassKast-014a	Kastanjelaan 14a	4	?
SassMole-002b	Molenstraat 2b	2	Van Nieuwkoop
SassTeyl-063	Teylingerlaan 63 (plus woning)	2	?
SassTeyl-069	Teylingerlaan 69 narcissenloods	-	Reckman

Valkenburg

-

Voorhout

VoorBerch-031-31A	V.d. Berch v. Heemstedeweg 31-31a	2	? (schuur plus woning)
VoorBors-005-013	Fr.v.Borselenlaan 5/13 (narcissenloods)	-	?
VoorEnge-003	Engelselaan 3	4	Jansze
VoorEnge-016	Engelselaan 16	2	Koomen
VoorJacob-049	Jacoba van Beierenweg 49 (plus woning)	2	Van der Hulst Bloemoord
VoorJacob-093	Jacoba van Beierenweg 93	3	Van der Vlucht
VoorJacob-095	Jacoba van Beierenweg 95	3	Warmerdam & V.d. Salm
VoorJacob-099	Jacoba van Beierenweg 99	4	't Soldaatje
VoorJacob-144	Jacoba van Beierenweg 144	2	Warmerdam
VoorLoos-003-005	Loosterweg 3-5	?	Topfloor
VoorPrin-001	Prinsenweg 1	2	Piet Verdegaal
VoorTeyl-013	Teylingerlaan 13	4	Westerbeek

Warmond

WarmDorp-019	Dorpsstraat 19	2	Heyl/Van Duyn
WarmDorp-062b	Dorpsstraat 62b	1-2	Schouten
WarmHere-090	Herenweg 90	5	De Vroomen

3.3 Betekenis van de Regionale Collectie Bollenschuren

- De Regionale Collectie Bollenschuren moet regiobreed beschouwd worden als dé collectie van de meest waardevolle bollenschuren in de regio. Vanuit het *moreel besef* dat het regionale cultuurhistorisch erfgoed zo min mogelijk moet worden aangetast, moeten gemeenten en particulieren elkaar erop aanspreken dat de schuren uit deze collectie zo goed mogelijk behouden blijven.
- De Regionale Collectie Bollenschuren is *geen monumentenlijst*; hij biedt dus geen formele bescherming tegen sloop of andere aantasting van de bollenschuren.
- De Regionale Collectie Bollenschuren is een *dynamische collectie*. Inzichten kunnen in de loop van de tijd veranderen. De criteria moeten constant herijkt worden, waardoor ook de waardering van een pand kan wijzigen.
- Daarom is de Regionale Collectie *niet limitatief*: het moet mogelijk blijven om schuren toe te voegen die bij nader inzien toch van groot regionaal belang zijn. Het moet ook mogelijk zijn schuren aan de lijst toe te voegen als vervanger voor een bepaald type schuur dat ondanks het Bollenschurenbeleid toch wordt afgebroken. Er kunnen immers zwaarwegende redenen zijn om een schuur toch te slopen.
- Voor bollenschuren die niet voorkomen in de Regionale Collectie Bollenschuren, mag dit niet impliceren dat deze schuren per definitie waardeloos zijn en niet behouden hoeven te blijven. Deze overige bollenschuren kunnen zeker waarde hebben in lokaal opzicht en verdienen het dat ook voor deze schuren moeite gedaan wordt voor hergebruik en herbestemming.

4. Naar behoud en bescherming van de Regionale Collectie

Regionaal Bollenschurenbeleid

Tegelijk met het vaststellen van de Regionale Collectie Bollenschuren, is het van belang dat er een Regionaal Bollenschurenbeleid wordt ingevoerd. Dat wil zeggen dat in regionaal verband maatregelen worden genomen en afspraken worden gemaakt om ervoor te zorgen dat de bollenschuren, die voor de Duin- en Bollenstreek van regionaal belang zijn, ook daadwerkelijk voor het nageslacht worden behouden.

Gezamenlijke zorg

Ook hierover is uitgebreid overleg gevoerd tijdens de bijeenkomsten met de ambtenaren van de elf gemeenten. Gezamenlijk is alle kennis en ervaring doorgenomen die een rol speelt bij het behouden en beschermen van waardevolle panden. Ook is gebruik gemaakt van deskundige advisering. De algemene visie van zowel de projectgroep als de betrokken gemeenten daarbij is dat de betrokken gemeenten, het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland en de provincie Zuid-Holland er gezamenlijk voor moeten zorgen dat deze schuren niet gesloopt worden én dat de eigenaren van deze bollenschuren een ander toekomstperspectief voor hun pand krijgen.

Kansen en mogelijkheden

Eigenaren van waardevolle bollenschuren moeten het gevoel krijgen dat zij bevoorrecht zijn dat zij zo'n waardevol pand bezitten. Mensen die een goed plan hebben voor behoud en hergebruik van een bollenschuur, zouden door de gemeenten tegemoet gekomen moeten worden. Er moet meer gedacht worden in kansen en mogelijkheden voor bollenschuren dan in bedreigingen en onmogelijkheden. Dus meer kijken naar wat wel mag, dan wat niet mag. Het beleid rond bollenschuren kan daardoor een positieve wending krijgen.

Behoud door ontwikkeling

Bij het behoud van waardevolle panden spelen zowel bescherming als de functie ervan een rol. Bescherming alleen is geen waarborg voor behoud van de schuur, zelfs al is het een monument. Duurzaam behoud voor de toekomst is het best verzekerd als de schuur een (nieuwe) functie heeft. Ook functiewijziging alleen is geen garantie dat de schuur behouden blijft. De nieuwe bestemming van de schuur kan de monumentale waarde van de schuur zelfs geweld aandoen, als die voor het nieuwe gebruik teveel gewijzigd moet worden. Daarom is het de beste weg te zoeken naar een combinatie van bescherming en duurzame herbestemming. In het Belvédère-beleid wordt dit 'Behoud door ontwikkeling' genoemd. Hierbij worden cultuurhistorische waarden meegewogen in de ruimtelijke ordening. Deze gedachte past ook binnen het Offensief van Teylingen, omdat bollenschuren vanwege hun ligging en architectuur vragen om maatwerk-oplossingen, waarbij ook de omgeving een rol speelt.

Gereedschapskist met instrumenten

Om de Regionale Collectie Bollenschuren daadwerkelijk voor de toekomst te kunnen behouden, kan gebruik gemaakt worden van allerlei instrumenten, die van dienst kunnen zijn bij het behouden, beschermen, ontwikkelen en/of herbestemmen van bollenschuren. Dit betreft zowel manieren om bollenschuren met een nieuwe functie weer een nieuwe toekomst te geven, beleidsmatige instrumenten en stimuleringsmaatregelen als meer formele juridische regelingen. Al deze instrumenten hebben wij opgenomen in de navolgende Gereedschapskist voor het Regionaal Bollenschurenbeleid (zie 5.).

5. Gereedchapskist Regionaal Bollenschurenbeleid

Deze Gereedchapskist bevat allerlei soorten instrumenten die zowel overheden als particulieren van dienst kunnen zijn bij het behouden, beschermen, ontwikkelen en/of herbestemmen van bollenschuren:

- Stimuleringsregelingen voor behoud
- Bevorderen van functiewijziging en herbestemming
- Wettelijk kader voor bescherming
- Aanvullende regelingen.

5.1 Stimuleringsregelingen voor behoud

Eigendomsregelingen

De meeste bollenschuren zijn eigendom van een (voormalige) bollenkweker of diens familie. Zij hebben de schuur voor de agrarische bedrijfsvoering vaak niet meer nodig en zijn vooral geïnteresseerd in de (financiële) waarde van de grond waarop de schuur staat. Zij hebben vaak niet de intentie zelf iets met de schuur te ondernemen.

Door de eigendomssituatie te wijzigen kunnen de bollenschuren in handen komen van groepen die dat wel willen. Dat kan op de volgende manieren:

- er zou een stichting kunnen worden opgericht die bollenschuren kan aankopen, opknappen en eventueel weer verkopen. Ook kan voor dit doel contact gezocht worden met de Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed (BOEi);
- woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars zouden betrokken kunnen worden bij het hergebruiken van grote bollenschuren voor woondoeleinden of als bedrijfsverzamelgebouwen.
- door ontkoppeling van grond en opstallen blijft de grond eigendom van de huidige eigenaar, maar kan de opstal (de bollenschuur) openbaar bezit worden.
- Als de markt het laat afweten zou de overheid haar verantwoordelijkheid moeten nemen en de meest waardevolle bollenschuren moeten opkopen, zodat de bescherming ervan in handen van de gemeenten komt te liggen.

Financiële tegemoetkomingen

-Om eigenaren van bollenschuren te stimuleren een nieuwe bestemming voor de schuur te zoeken, zou de gemeente eigenaren van schuren uit de Regionale Collectie Bollenschuren vrijstelling of reductie van Onroerende Zaak Belasting (OZB) kunnen geven of een reductie op de OZB-waarde van de bollenschuur, indien behoud of herbestemming op verantwoorde wijze is gedaan;

- Eigenaren van monumenten kunnen gewezen worden op bestaande subsidieregelingen voor monumenten. Dit geldt zowel voor Rijksmonumenten als gemeentelijke monumenten.

-De provincie Zuid-Holland heeft in 2005 een fonds van 2,7 miljoen euro per jaar beschikbaar gesteld voor provinciale en gemeentelijke monumenten of panden in beschermd stads- en dorpsgezichten. De eigenaren daarvan kunnen uit het provinciale Cultuurfonds een lening met lage rente aanvragen.

-Eigenaren van waardevolle bollenschuren zouden bij restauratie van de bollenschuur vrijstelling van de leges voor een bouwvergunning kunnen krijgen.

Fonds voor onderhoud en restauratie aan bollenschuren

-Er kan een (regionale) subsidiepot worden opgericht (bijvoorbeeld uit de opbrengst van de OZB) waaruit onderhoud aan waardevolle bollenschuren kan worden betaald.

-Als een bollenschuur een nieuwe bestemming als woning of kantoor heeft gekregen, is vaak sprake van een stijging van de waarde van het onroerend goed. Deze waardestijging zou ook benut kunnen worden door deze in een fonds te stoppen, waaruit onderhoud betaald kan worden aan andere bollenschuren, die minder makkelijk een nieuwe functie kunnen krijgen.

Stimulans voor onderhoud aan monumenten

-Voor veel eigenaren is aanwijzing tot Rijksmonument een schrikbeeld: zij voelen het als een belemmering in hun vrijheid om met het pand te doen wat zij willen en zien onvoldoende de voordelen ervan in. Hierover zou meer voorlichting gegeven moeten worden.

-Eigenaren van bollenschuren op de Regionale Collectie zouden van hun gemeente b.v. een gratis abonnement op de Monumentenwacht kunnen krijgen. Die inspecteert de bouwkundige staat van monumenten en adviseert eigenaren over preventief onderhoud.

5.2 Bevorderen van functiewijziging en herbestemming

Gun bollenschuren een tweede of derde leven

Als de bollenschuur geen agrarische functie meer heeft, zou hij een andere functie kunnen krijgen. Gemeenten en eigenaren, zowel agrariërs als projectontwikkelaars, kunnen veel creatiever zijn in het bedenken van nieuwe functies dan nu vaak gebeurt.

Er is veel vraag naar bollenschuren om in te wonen, werken of recreëren. Dat blijkt o.a. uit de constante vraag van tientallen mensen in de Vraag & Aanbod-rubriek op www.bollenschuren.nl. Het aanbod aan schuren blijft helaas nogal achter; veel eigenaren houden de schuur vast om allerlei redenen. Vaak speelt daarbij echter mee dat zij niet op de hoogte zijn van de wijzigingen in het herbestemmingsbeleid of denken dat er geen andere bestemming of gebruik is toegestaan.

Eenduidigheid in herbestemmingsbeleid

-In de Duin- en Bollenstreek is geen eenduidig beleid op het gebied van herbestemming van bollenschuren. Het verschilt van gemeente tot gemeente wat daarbij wordt toegestaan. Wonen in een bollenschuur in het buitengebied wordt in de ene gemeente toegestaan of zelfs met een formele procedure geregeld, terwijl het in de buurgemeente niet mogelijk is.

-Er is behoefte aan een meer eenduidig planologisch herbestemmingsbeleid voor alle bollenschuren, zowel voor de schuren die onder de Regionale Collectie Bollenschuren vallen, als voor de andere schuren. Daarin kan worden afgestemd hoe gemeenten omgaan met sloop, verbouwing, restauratie en herbestemming van bollenschuren, zowel binnen de bebouwde kom als in het buitengebied.

-De afspraken hierover zouden moeten worden verwerkt in het regionaal beleid rond het Pact en Offensief van Teylingen en in gemeentelijke bestemmingsplannen. Daardoor komt een eenduidig regionaal beleid tot stand, waarmee het voor particulieren duidelijk wordt wat in de regio wel en niet is toegestaan.

-Soms is formele herbestemming niet nodig of zelfs onwenselijk. Dan zou de agrarische bestemming behouden kunnen blijven en een ander gebruik gedoogd kunnen worden.

-Gemeenten zouden soepeler moeten omgaan met de herbestemming van bollenschuren tot woning, atelier, etc. Het zou goed zijn een vergelijking te maken met de mogelijkheden die de Reconstructiewet biedt voor agrarisch erfgoed in de provincies Noord-Brabant en Gelderland.

Wenken voor herbestemming

-Herbestemming is maatwerk: sommige schuren zijn geschikt als woning, anderen niet: dat hangt van veel factoren af (ligging, bouw etc). Bedacht moet worden dat de meest waardevolle bollenschuren vaak het moeilijkst herbestemd kunnen worden. De nieuwe functie vraagt immers vaak om aanpassing van het bouwwerk voor de nieuwe bestemming.

-De eisen uit het Bouwbesluit zijn voor veel bollenschuren moeilijk te hanteren, bijvoorbeeld op het gebied van verdiepingshoogte, lichttoetreding etc. Om aan het Bouwbesluit te voldoen wordt de architectuur van de schuur dan zodanig aangetast, dat de waarde ervan afneemt. Het is bijvoorbeeld geen goed idee om een woonfunctie geven aan een bollenschuur die nauwelijks ramen bevat.

-Bij herbestemming moet daarom creatief nagedacht worden over een nieuwe bestemming die past bij de architectuur van de bollenschuur, zodat die zo min mogelijk te lijden heeft.

-Voor Rijksmonumenten geldt een ontheffing van de bepalingen uit het Bouwbesluit.

-Het is jammer als door herbestemming originele elementen in het interieur van de schuur, zoals de houten stellingen, verdwijnen. Bij herbestemming zou de gemeente kunnen vragen om althans een deel ervan te laten staan en in te passen in de nieuwe functie.

Achterin deze nota zijn twee bijlagen opgenomen die hierbij van dienst kunnen zijn:

-De *Ideeënlijst nieuwe functies voor bollenschuren*, uit het rapport 'Marktanalyse van bollenschuren' (1998) (zie bijlage 3) biedt tal van ideeën voor herbestemming

-De *Matrix voor het bepalen van de functiemobiliteit van bollenschuren*, uit het rapport 'Bouwkundig onderzoek naar bollenschuren' (1998) (bijlage 4). Daarmee kan beoordeeld worden voor welke functies de schuur meer en minder geschikt is.

Publicatie over bollenschuren met een nieuwe functie

In 2006 verschijnt een wervend boekje over geslaagde voorbeelden van herbestemming van bollenschuren, dat zal worden voorzien van interviews en foto's. Deze publicatie kan een stimulans en inspiratiebron zijn voor het hergebruik van bollenschuren, zowel voor overheden als voor de huidige en toekomstige eigenaren van bollenschuren.

Enkele voorbeelden van herbestemming van bollenschuren

Woonappartementen (Teylingerlaan Sassenheim)

Woning aan de Pickéstraat in Noordwijk-Binnen

Wonen in een bollenschuur Achterweg/Acacialaan Lisse)

Kantoor / winkel in een bollenschuur (Loosterweg Voorhout)

5.3 Wettelijk kader voor bescherming

Feitelijk biedt alleen een wettelijke monumentenstatus voor bollenschuren een afdoende bescherming. In de (model)-Bouwverordening is bepaald dat voor beschermde (gemeentelijke) monumenten geen sloopvergunning mag worden afgegeven.

Zonder monumentenstatus is de schuur dus vogelvrij en kan de gemeente een sloopvergunning niet weigeren. De gemeente kan wel in onderhandeling treden met de eigenaar, maar als het erop aankomt moet de gemeente een sloopvergunning afgeven als de eigenaar daarom vraagt.

Rijksmonumenten

-In de Duin- en Bollenstreek zijn rond 1998 elf bollenschuren aangewezen als Rijksmonument (zie bijlage 1). De laatste jaren zijn geen nieuwe bollenschuren aan de Rijksmonumentenlijst meer toegevoegd. Sinds juli 2004 is aanwijzing van nieuwe Rijksmonumenten stopgezet, in afwachting van een nieuw Rijksmonumentenbeleid. Inmiddels is duidelijk dat de kans klein is dat er in de toekomst nog bollenschuren in aanmerking komen voor opname in de Rijksmonumentenlijst.

-De Raad voor Cultuur pleit echter voor een grotere verantwoordelijkheid voor de gemeenten bij het uitvoeren van het monumentenbeleid. De Raad beveelt aan om niet alleen de uitvoering van het vergunningenbeleid, maar ook de verantwoordelijkheden voor bescherming zoveel mogelijk bij gemeentebesturen te leggen, die daarop direct door de burger kunnen worden aangesproken.

-De eigenaren van Rijksmonumenten zijn niet verplicht om de panden te onderhouden of te restaureren, als zij daar geen subsidie voor ontvangen. In de meeste gevallen schiet het onderhoud dan ook tekort.

-Voor de helft van de Rijksmonumenten onder de bollenschuren die in 1998 zijn aangewezen is geen toekomstplan voorhanden. De gemeenten hebben destijds de aanvraag ondersteund, maar vaak is de zorg voor deze monumenten daartoe beperkt gebleven. De eigenaar weet alleen dat hij het pand niet mag afbreken, maar er is niemand bezig met het bedenken van een goede (her)bestemming voor het pand.

-Het zou goed zijn als de gemeenten zich de zorg voor deze Rijksmonument-bollenschuren meer gaan aantrekken. Daarbij valt te denken aan betere communicatie met de eigenaren, hulp bieden bij het aanvragen van subsidies voor onderhoud en restauratie en actief meedenken over eventuele herbestemming van deze panden.

Provinciale monumenten

-In 2003 is een bollenschuur in Warmond gerestaureerd en aangewezen als vijfde provinciaal monument van Zuid-Holland. De provincie heeft daarna echter haar beleid gewijzigd; er zullen hierna geen nieuwe provinciale monumenten meer worden aangewezen.

Regionale monumenten

-Het is de vraag of het mogelijk is een nieuwe categorie Regionale Monumenten in te voeren, die door het Samenwerkingsorgaan Regio Holland Rijnland wordt aangewezen. Los van de vraag of dit wenselijk is, zou eerst moeten worden nagegaan in hoeverre Holland Rijnland bevoegd is om een eigen regionale monumentenverordening vast te stellen.

Beschermd dorpsgezicht

Sommige bollenschuren maken deel uit van een beschermd dorpsgezicht, zoals aan de Voorstraat in Noordwijk-Binnen. Dat wil echter niet zeggen dat de panden zelf beschermd zijn, want zolang het dorpsgezicht niet teveel aangetast wordt mag de gemeente een sloop- of bouwvergunning voor een afzonderlijk pand niet weigeren.

Gemeentelijke monumenten

In oktober 2005 is een snelle inventarisatie gemaakt van het gemeentelijk monumentenbeleid. Daarbij is nagegaan welke gemeenten een monumentenverordening en een monumentencommissie hebben ingesteld en of daaraan ook een vorm van subsidie is toegevoegd. Bovendien is gevraagd of er al een gemeentelijke monumentenlijst is vastgesteld en of daar bollenschuren op voorkomen.

Gemeente *	Gem.Mon. verordening	Gem.Mon. commissie	Subsidie op gem. Monumenten	Gem.Mon.lijst Aantal panden	Bollenschuren gem.monument
Hillegom	Ja, 1994	ja	Ja, bijdrage of vermindering OZB	Ja, ?	2
Katwijk	Ja	Ja + welstand	Ja, fin. bijdrage	Ja, 66	2
Leiden	ja	ja	?	Ja, 1507	0
Lisse	ja	ja	?	Ja, 17	2
Noordwijkerhout	ja	ja	Ja	Ja, 10	1
Noordwijk	Ja 2004	ja	Nee	Nee, 0	0
Oegstgeest	Ja 2001	ja	Vanaf 2006 niet meer	Ja, 45	1
Rijnsburg	Ja	Nee (wel DSL)	0	Nee, 0	0
Sassenheim	Ja, 1996	Ja	?	Ja, 32 en ook nog beeldbep.panden	0
Valkenburg	In wording	Nee (wel DSL)	Nee	Nee, 0	0
Voorhout	nee	nee	Nee	Nee, 0	0
Warmond	?	?	?	?	?

* De gemeenten Alkemade, Leiderdorp, Voorschoten en Zoeterwoude zijn in dit overzicht niet opgenomen omdat daar geen bollenschuren staan.

Stand van zaken gemeentelijk monumentenbeleid (2005)

De meeste gemeenten in de regio hebben op grond van de Monumentenwet 1988 een monumentenverordening vastgesteld en een monumentencommissie benoemd. In de verordening wordt de aanwijzing tot gemeentelijk monument geregeld en wordt het vergunningstelsel voor gemeentelijke en Rijksmonumenten beschreven.

Soms is daar ook een subsidieverordening voor monumenten aan gekoppeld, maar daaraan zijn door de gemeenten over het algemeen geen financiële middelen gekoppeld, behalve in Katwijk. In Hillegom kan de eigenaar gedeeltelijke vrijstelling van de Onroerende Zaak Belasting krijgen.

In veel gemeenten wordt gewerkt aan een gemeentelijke monumentenlijst of lijst van beeldbepalende panden (zie bijlage 1). Tot op heden hebben op die manier pas 6 bollenschuren in de regio een beschermde status gekregen. Dat heeft verschillende oorzaken:

1. een schuur die van gemeentelijk belang is, hoeft niet voor de regio van belang te zijn;
2. de selectiecriteria voor gemeentelijke monumenten verschillen van gemeente tot gemeente en zijn niet zomaar toepasbaar op bollenschuren;
3. gemeenten stellen vaak een limiet aan het aantal panden vanwege de kosten. Bollenschuren moeten het bij de selectie in gemeenten dus opnemen tegen andere panden als kerken, villa's en schoolgebouwen;
4. sommige gemeenten gaan uit van vrijwilligheid bij de eigenaar, dus vallen veel panden af;
5. veel eigenaren zien, ondanks een in het vooruitzicht gestelde subsidie, geen voordeel in de monumentenstatus, maar eerder een beperking in hun recht om met de schuur te doen wat zij willen. Bovendien zijn zij bang voor waardedaling van hun onroerend goed. Omdat de aanwijzing tot monument een voor bezwaar en beroep vatbaar besluit is, protesteren zij met succes tegen de aanwijzing tot monument.

Al met al is de kans dat bollenschuren op de gemeentelijke monumentenlijst komen dus erg klein.

Op het eerste gezicht biedt de aanwijzing tot gemeentelijk monument voor de bollenschuren uit de Regionale Collectie Bollenschuren dus geen echte oplossing. Toch is een aanwijzing de enige mogelijkheid die op korte termijn echt bescherming biedt voor de waardevolle bollenschuren, zolang aanwijzing van regionale monumenten nog niet aan de orde is. Dat vergt echter een andere visie op het gemeentelijk monumentenbeleid.

5.4 Aanvullende regelingen voor bescherming

Regionale afspraken

Binnen het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland zou de afspraak kunnen worden gemaakt, dat gemeenten voor de schuren in de Regionale Collectie Bollenschuren niet zomaar een vergunning voor sloop of vergaande verbouwing mogen afgeven, zonder voorafgaand overleg hierover binnen de regio.

Bestemmingsplannen

-Er is geen eenduidige visie op de mogelijkheden voor het beschermen van bollenschuren uit de Regionale Collectie in gemeentelijke bestemmingsplannen. De provincie Zuid-Holland is van mening dat dit wel mogelijk is, door de panden aan te merken met een sterretje, waarvoor dan een aparte bepaling geldt. Een aantal gemeenten is echter van mening dat bescherming voor de bollenschuren niet afdoende geregeld kan worden in bestemmingsplannen. De herijking van het Streekplan Zuid-Holland West biedt hiervoor misschien mogelijkheden.

-Voor zichtlijnen op een waardevolle bollenschuur kan in het bestemmingsplan geregeld worden dat de schuur goed zichtbaar blijft, b.v. door bouwvlakken zo situeren dat de schuur niet ingebouwd raakt.

Streekplan Zuid-Holland West

In het in 2003 vastgestelde Streekplan Zuid-Holland West heeft de Bollenstreek de status van provinciaal landschap gekregen en is de Bollenstreek benoemd tot Topgebied Cultureel Erfgoed. Daarbij worden de bollenschuren met name genoemd.

In de kernpunten van beleid (K.16) staat dat "Bescherming dient te worden geboden aan de waardevolle elementen en structuren binnen de in het plangebied gelegen (rijks)Belvédère-gebieden en de (provinciale) Topgebieden uit de Cultuurhistorische Structuur (CHS)". De Bollenstreek is zo'n topgebied. Verder is voor bollenschuren in het Streekplan niets concreets geregeld. Dat is wel het geval bij de plantoetsing.

Beoordelingskader plantoetsing "Regels voor ruimte"

In 2005 is door GS van Zuid-Holland de nota Regels voor Ruimte vastgesteld. Deze nota vormt, naast de streekplannen, het beoordelingskader voor gemeentelijke ruimtelijke plannen en bevat beleidsregels ten behoeve van de goedkeuring van ruimtelijke plannen. Het beleid is minder ver uitgewerkt dan voorheen; er wordt meer overgelaten aan de gemeenten (en regio).

-In het vorige beoordelingskader, de Nota Planbeoordeling uit 2002, stond nog expliciet vermeld dat de meest waardevolle bollenschuren, van de A-lijst, in aanmerking konden komen voor herbestemming. Nu was dat achteraf geen gelukkige regeling, omdat het effect ervan was dat sommige gemeenten voor schuren die niet op de A-lijst stonden, geen herbestemming toestond. Daarnaast is gebleken dat juist voor de waardevolle schuren niet zo makkelijk een nieuwe bestemming kan worden gevonden zonder dat de schuur erdoor wordt aangetast. Juist bij waardevolle schuren is dat zonde.

-In Regels voor Ruimte staat echter niets specifiek meer vermeld over Bollenschuren. Wel staat er: "Karakteristieke en cultuurhistorische waardevolle bebouwing mag niet worden gesloopt. Deze bouwwerken kunnen een nieuwe invulling krijgen conform de regeling voor hergebruik voor voormalige agrarische bedrijfscomplexen. Bij gecombineerde toepassing van die regeling met 'Ruimte-voor-Ruimte' bedraagt het maximum aantal nieuwe wooneenheden drie (naast de bestaande bedrijfswoning)."

-Over de cultuurhistorische waarden wordt het volgende gezegd: "In de Topgebieden, Belvédère-gebieden en beschermdde stads- en dorpsgezichten, zoals aangegeven op kaart 4, moet de bescherming en zonodig versterking van de aanwezige cultuurhistorische waarden, waaronder de aanwezige landschappelijke structuren, nederzettingen, en archeologische waarden, zoals aangegeven in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur in het ruimtelijk plan worden geregeld. Ook monumentale en karakteristieke objecten, waaronder MIP-objecten gelegen in deze gebieden dienen te worden beschermd." (MIP-objecten: panden die ooit zijn geselecteerd voor het Monumenten Inventarisatie Project van de provincie Zuid-Holland).

Cultuurhistorische hoofdstructuur

-In 2002 is de Cultuurhistorische Hoofdstructuur voor de Duin- en Bollenstreek vastgesteld. De hele Bollenstreek is daarbij tot cultuur-historisch topgebied benoemd. Bollenschuren staan echter niet als aparte categorie op de cultuurhistorische waardenkaart vermeld (in tegenstelling tot b.v. kastelen, molens en eendenkooien).

-De Cultuurhistorische Waardenkaart van de Duin- en Bollenstreek wordt in de jaren 2005-2006 geactualiseerd; nagegaan zal worden of het mogelijk is op deze kaart bollenschuren te markeren, net zoals dat gedaan is met molens en eendenkooien.

-Voor wijzigingen aan de meest belangrijke schuren uit de Regionale Collectie en/of hun (directe) omgeving zou eerst een "cultuurhistorische effectrapportage" moeten worden gemaakt.

Offensief van Teylingen

Het Offensief van Teylingen biedt mogelijkheden voor ontwikkelingsplanologie in de regio. Waardevolle bollenschuren kunnen worden ingebracht als module in het Offensief.

In de huidige Offensief-modules komen op dit moment bollenschuren voor in de modules Ruïne van Teylingen, Voothout/Sassenheim en in Open Venster Leidsestraat Hillegom. Dat zou verder uitgebreid kunnen worden. De Offensief-methode is bij uitstek geschikt om creatieve maatwerk-oplossingen te zoeken voor projecten die binnen de gangbare planologische regels niet opgelost kunnen worden.

Ruimte voor ruimte-regeling

-De Ruimte-voor-ruimte-regeling van de provincie Zuid-Holland kan een bedreiging vormen voor de bestaande bollenschuren op het agrarisch erf. Als de achterblijvende agrarische bedrijfsruimte verhandelbaar wordt, bestaat het gevaar dat oude bollenschuren gesloopt worden om ruimte te winnen voor nieuwe bedrijfsbebouwing. De waardevolle schuren uit de Regionale Collectie zouden hiervan uitgezonderd moeten worden. Dat kan b.v. door de herbestemde schuur niet meer mee te tellen in de agrarische bedrijfsbebouwing en te behandelen alsof hij gesloopt zou zijn.

- Clusters en ensembles

-Er zijn in de regio veel clusters van bollenschuren die vooral in samenhang met elkaar van belang zijn. (zie bijlage 2: Overzicht clusters en ensembles van bollenschuren). Voor de ruimtelijke ontwikkeling van dergelijke gebieden is het soms nodig dat er creatieve planologische oplossingen worden bedacht die een toekomstperspectief bieden voor de bollenschuren in dat gebied. Voor dergelijke clusters kan het Offensief van Teylingen worden ingezet.

Welstandsbeleid

In 2004 is door RBOI het beleidskader Welstandsbeleid opgesteld in opdracht van de gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Sassenheim, Voorhout en Warmond. Daarin wordt een hoofdstuk (4.2.5) geheel aan bollenschuren gewijd. Op basis van dit beleidskader zijn de gemeentelijke Welstandsnota's aangepast. Daardoor zijn specifieke beschermingsmaatregelen voor bollenschuren opgenomen in het welstandsbeleid, zodat het oorspronkelijk uiterlijk van de bollenschuur bij renovatie zoveel mogelijk gehandhaafd blijft. Criterium hierbij is dat de oorspronkelijke functie van de bollenschuur (bollen drogen etc.) zichtbaar moet blijven in de architectuur.

In de welstandsnota's waar al bepalingen over bollenschuren zijn opgenomen, moet navolging van die bepalingen door de gemeentelijke welstandscommissies goed in de gaten gehouden worden.

Op waardevolle bollenschuren moeten historische opschriften zoveel mogelijk in stand gehouden worden (b.v. namen van exporteurs etc.) en kan beter geen ontsierende reclame geplaatst worden. Hierover is in het Welstandsbeleid niets geregeld. Het verdient aanbeveling om dit via de Algemene Plaatselijke Verordeningen te regelen.

Landschapsbeleid

Bij herbestemming van een bollenschuur tot woning of kantoor is de erf- en tuinrichting van groot belang. Bij bollenschuren past een sobere tuinaanleg met streekeigen beplanting en geen protserige siertuin. Gemeenten kunnen particulieren stimuleren door hen te wijzen op de subsidieregelingen voor hagen- en erfbeplanting met streekeigen boomsoorten. Eventueel zou een voor de streek karakteristieke voorbeeldtuin kunnen worden ontworpen.

Bekendheid, publiciteit en draagvlak

Om het Regionaal Bollenschurenbeleid een breder draagvlak te geven is het van belang dat voortdurend bekendheid wordt gegeven aan de geslaagde pogingen tot behoud van bollenschuren. Het project Behoud en Herbestemming Bollenschuren kan ook de komende jaren een rol blijven spelen bij het behouden, beschermen en herbestemmen van bollenschuren, met name op het gebied van advisering en publiciteit.

6. Procedure vaststelling Regionale Collectie en Regionaal Beleid

De Regionale Collectie Bollenschuren en ook de Gereedchapskist voor het Regionaal Bollenschurenbeleid zijn tot nu toe opgesteld door ambtelijke vertegenwoordigers van de gemeenten, en door de projectgroep Behoud en Herbestemming Bollenschuren.

Dit is in overleg gebeurd met het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland, dat immers ook opdracht heeft gegeven voor het ontwikkelen van dit beleid.

Voor het verkrijgen van bestuurlijk draagvlak moet deze nota Regionaal Bollenschurenbeleid worden vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland, op advies van het Portefeuillehoudersoverleg Ruimte van Holland Rijnland. Het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland kan het Bollenschurenbeleid vervolgens op gemeentelijk niveau aan de orde stellen.

Hierbij wordt de volgende procedure gevolgd:

Procedure	Tijdsplanning
Indienen nota bij samenwerkingsorgaan Holland Rijnland	November 2005
Dagelijks Bestuur Holland Rijnland neemt besluit over doorzending van de nota naar Portefeuillehoudersoverleg Ruimte	1 december 2005
Ambtelijk overleg Holland Rijnland (AAG Ruimte)	22 december 2005
Portefeuillehoudersoverleg Ruimte	11 januari 2006
Na akkoord PHO Ruimte neemt DB Holland Rijnland een besluit over toezending van de nota naar de gemeenteraden.	Jan/feb. 2006
Behandeling in de gemeenteraden voor goedkeuring	Maart 2006

Voorstel

Het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland wordt gevraagd:

1. akkoord te gaan met deze nota en de daarin voorkomende Regionale Collectie Bollenschuren, na goedkeuring van het portefeuillehoudersoverleg Ruimte;
2. het Regionaal Bollenschurenbeleid en de genoemde beleidsinstrumenten te verwerken in regionale beleidsontwikkelingen als de Structuurvisie Holland Rijnland en het Offensief van Teylingen;
3. de nota *Een Regionale Collectie Bollenschuren met een Regionaal Bollenschurenbeleid* vervolgens aan te bieden aan de gemeenteraden van de gemeenten in Holland Rijnland, met de aanbeveling om de beleidsuitgangspunten te betrekken in het gemeentelijk beleid op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en cultuurhistorie.

Op alle bollenschuren uit de Regionale Collectie Bollenschuren zal een schildje bevestigd worden.

Schildjes, kaart en fietsroute

Als de Regionale Collectie Bollenschuren begin 2006 is vastgesteld, kunnen op de bollenschuren uit de Collectie informatieschildjes worden geplaatst. Op die manier kan iedereen zien welke de meest waardevolle schuren in de regio zijn. Dit vestigt bovendien de aandacht op het cultuurhistorisch erfgoed van de Duin- en Bollenstreek in het algemeen.

Alle waardevolle bollenschuren zullen op een kaart aangegeven worden. Deze kaart kan met wat extra informatie omgewerkt worden tot een nieuwe fietsroute langs deze schuren.

De uitgave van de schildjes en de kaart zijn beide al voorzien in het lopende project Behoud- en Herbestemming Bollenschuren 2003-2006.

Bijlage 1: Bollenschuren op de Monumentenlijst

In de Duin- en Bollenstreek zijn tot nu toe 11 bollenschuren aangewezen als Rijksmonument en één als Provinciaal Monument. In verschillende gemeenten zijn inmiddels bollenschuren voorgedragen voor een plaats op de gemeentelijke monumentenlijst, maar dit proces is in veel gemeenten nog niet afgerond.

Rijksmonumenten (11 bollenschuren)

- Hillegom: Zuider Leidsevaart 2A (Ruigrok)
- Lisse: Achterweg Zuid 35-37-39 (Ten Hagen, koetshuis, verbouwd tot bollenschuur)
- Lisse: Heereweg 30 (Driehuizen/ Van Damme)
- Lisse: Heereweg 287-289 (Nieuw Zomerczorg)
- Noordwijk: Voorstraat 114-116-116a-118 (3 monumenten, Van Eeden)
- Sassenheim, Teylingerlaan 69 (Bergman/Reckman)
- Sassenheim, Teylingerlaan 70 (Papendrecht & Van der Voet/ Verdegaal)
- Voorhout: Jacoba van Beierenweg 75-77-79 (Colijn)
- Voorhout: Loosterweg 8 (Van Reisen)

Provinciaal monument (1 bollenschuur):

- bollenschuur achter Dorpsstraat 62 in Warmond.

Gemeentelijke monumenten (7 bollenschuren aangewezen):

- Hillegom: Leidsestraat 152-154-156 (2 schuren en woonhuis)
- Hillegom: Stationsweg 129-131 (woonhuis en 2 schuren) (voordracht)
- Hillegom: Zuider Leidsevaart 1, 1A, 1C, en 3 (woonhuis en schuren) (voordracht)
- Katwijk: Sandtlaan 2 en 4
- Lisse: Heereweg 223a (Museum De Zwarte Tulp)
- Lisse: Heereweg 423 (Dames & Werkhoven)
- Noordwijkerhout: Zilkerbinnenweg 39
- Oegstgeest: Dorpsstraat 79.

Bijlage 2: Clusters en ensembles van bollenschuren

De Duin- en Bollenstreek heeft een aantal ruimtelijke clusters waar meerdere bollenschuren bij elkaar staan, vaak in combinatie met kwekerswoningen en andere bijgebouwen. Dergelijke ensembles van bollenschuren zijn zowel binnen als buiten de bebouwde kom te vinden. Vaak liggen ze aan speciaal voor de bollenteelt gegraven waterwegen of op belangrijke kruispunten van wegen en waterwegen. Het schaalniveau kan uiteenlopen van enkele (tenminste drie) schuren etc. tot clusters van vele schuren.

Deze ensembles dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijk-historische kwaliteit en het beeld van de Duin- en Bollenstreek. De cultuurhistorische waarde van deze ensembles en clusters is daarom groot. Daarbij is de architectonische waarde van de individuele schuren en woningen vaak van minder belang, maar zorgt het cluster als geheel voor de herkenbaarheid van de grote betekenis van de bollenteelt voor de streek. Binnen deze clusters onderscheiden we drie types. Hieronder worden de belangrijkste clusters van de streek opgesomd.

a. Centrum-ensembles

Clusters van meerdere bollenschuren, woningen en/of bijgebouwen in of nabij dorpscentra. Deze ensembles laten zien hoe de dorpscentra zich ontwikkeld hebben ten koste van de bollenteelt:

1. Lisse: Haven-Hobaho en omgeving;
2. Lisse: Achterweg no. 14 en 25;
3. Lisse: Heereweg-Noord: gebied tussen grens met Hillegom en Heereweg 52a;
4. Sassenheim: gebied tussen Hoofdstraat, Oude Haven, Kastanjelaan, Vaartkade, Bijweglaan en Kerklaan.
5. Sassenheim: Teylingerlaan: no. 63, 69 en 70. Dit ensemble kent twee Rijksmonument-bollenschuren.
6. Noordwijk: Voorstraat, Douzastraat en Pickéstraat: Hiervan zijn vooral Voorstraat 114-118 en Douzastraat 2 van belang.

b. Lintbebouwing-ensembles

Clusters van meerdere schuren langs doorgaande wegen, als onderdeel van al dan niet gesloten lintbebouwing, aan een of beide zijden, te vinden binnen en buiten de bebouwde kom, met als grootste lint: de provinciale weg door Hillegom en Lisse naar Sassenheim.

1. Hillegom: Weeresteinstraat ten noorden van het dorpscentrum: no. 106 en 171 overgaand in Haarlemmerstraat no. 5b, 9, 11, 13 en 19.
2. Hillegom: Leidsestraat ten zuiden van het dorpscentrum, overgaand in Heereweg Lisse: Van belang in dit ensemble: Leidsestraat 114, 122, 126-128, 140, 142, 152, 154, 156
3. Hillegom: Stationsweg 13, 15, 131, 154a, 157 en 206.
4. Lisse: Heereweg 423-425, 429, 441b, 446, 449, 450, 452 en 460.
5. Sassenheim: Hoofdstraat 79 (3 bollenschuren).
6. Voorhout: Jacoba van Beierenweg 49, 75- 77 (Rijksmonument), 93, 95 en 144.

c. Buitengebied-ensembles

De grootste en visueel meest dominante ensembles zijn buiten de dorpen te vinden, op kruispunten van verkeerswegen en waterwegen in de vorm van voormalige zandvaarten.

1. Hillegom: Leidsevaart-ensemble (Kruispunt Noorder/Zuider Leidsevaart en Beeklaan/ Hillegommerbeek): Beeklaan 1, 90 en 92 en Noorder Leidsevaart 1, 2a en 11 en Zuider Leidsevaart 2a, 3 en 3a.
2. Voorhout: 't Soldaatje-ensemble (Kruispunt Jacoba van Beierenweg/ Teylingerlaan/ Loosterweg): Jacoba van Beierenweg 99 ('t Soldaatje) en Loosterweg 3, 5, 4, 4a en 8 (Rijksmonument met eromheen liggende in hergebruik zijnde bollenschuren).
3. Rijnsburg: Zandbergen-ensemble: (Kruispunt Oegstgeesterweg/Rijnsburg): Oegstgeesterweg 200, 204, 206 en 231.

Bijlage 3: Ideeënlijst nieuwe functies voor bollenschuren

Deze lijst is gebaseerd op het rapport Marktanalyse: "Een marktverkenning naar de bestemmingswijziging van oude bollenschuren", gemaakt in opdracht van het project Behoud en Herbestemming Bollenschuren, door Jorien Schaap en Hans van Grasstek, 1998.

Aanleunwoning	Denkcentrum
Adventurecafe	Design winkel
Agrarische winkel	Dierenambulance
Aannemer, timmerfabriek	Dierenasiel
Aangepaste woningen	Dierenwinkel
Aanleunwoning	Discotheek
Activiteitencentrum	Doe het Zelf zaak
Afkickcentrum	Drukkerij
Alternatieve strafinrichting	Eethuis
Amusementshal	Expositieruimte
Antiquair	Fietsenverhuur
Appartementen	Fietsenwinkel
Arbeidsbureau	Fitnesscentrum
Archief	Fysiotherapeut
Atelier	Galerie
Aula	Garage
Autoshow	Gastenontvangcentrum
Avondopleiding	Gaycentre
Balletschool	Gemeentehuis
Bank	Gemeentewerf
Beautyfarm	Gevangenis
Bed & Breakfast	Gezinsvervangend tehuis
Bedrijfsverzamelgebouw	Gezondheidscentrum
Begeleid wonen	Gokhal
Bejaardenhuis	Goudsmid e.d.
Belastingkantoor	Grand café
Biercafe	Hotel
Bioscoop	Houtzagerij
Bloemen /bloembollenwinkel	Hovenier
Boer (incl. bollenkweker)	Informatiewinkel
Boerenwinkel	IJssalon
Bordeel, parenclub	Jeugdherberg
Botenverhuur	Jongerenhuisvesting
Bowling	Jongerencentrum
Brandweerkazerne	Kamerverhuur
Bureau rechtshulp	Kampeercentrum
Buitenschoolse opvang	Kampeerbeerderij
Café	Kantoor (gemeente)
Caravanstalling	Kantoor (woningbouwvereniging)
Cateraar	Kerk
Centrum Alcohol en Drugs	Kindertehuis
Centrum stervensbegeleiding	Kindervakantiecentrum
Champignonkwekerij	Kijkshop
Coffeeshop	Kledingverhuurwinkel
Combi winkel (bv. bakker + koffie)	Kleuterschool
Commune	Kliniek, particuliere
Computercentrum	Klooster
Confectiezaak	Kunstenaars
Cultureel centrum	Lasergames
Cybercafé	Leger des Heils
Dagbehandeling	Luxe vergadercentrum
Dansschool	Manege
Dartclub	Markthal
Delicatessenwinkel	Middenstand algemeen

Meubelhal
Mortuarium
Moskee
Museum
Muziekschool
Muziekstudio
Naschoolse opvang
Natuurwinkel
Oefenruimte voor muzikanten
Ontvangstcentrum (feestjes, lintjes)
Oogheelkliniek
Operatiecentrum
Opleidingscentrum
Opslag: antiek
Opslag: archief
Opslag: bollen
Opslag: boten
Opslag depot (bv. museum)
Opslag: inboedels
Opslag: particuliere verzamelaars
Opvang asielzoekers, daklozen
Orthodontist
Oude ambachtencentrum
Oudheidskamer
Paintballcentrum
Pannenkoekhuis
Paramedici
Parenclub
Parkeergarage
Pension
Plaatwerker
Plastische chirurgie kliniek
Polikliniek
Politieburo
Poolcentrum
Postkantoor
Pottorie
Psychiatrische opvang, TBS
Pub
Reclassering
Rechtbank
Reisbureau
Restaurant
Revalidatie
RIAGG
RWS depot (voor wegezout, e.d.)
Ruimte voor workshop
School
Schoonmaakbedrijf
Seniorenwoning
Service clubgebouw
Service flats
Singles bar
Skatebaan
Sleutelruimte voor oldtimers
Snackbar
Smederij
Snookercentrum
Sociale dienst
Sociale woningbouw

Sociale werkplaats
Sociëteit
Souvenirs / toeristen
Spiritueel centrum
Sportzaak
Sporthal, sportzalen
Sportschool
Squashcentrum
Stalling voor auto's, motoren
Supermarkt
Tandarts, tandheelkundig centrum
Tangoschool/latindance
Tapijthal
Tearoom
Tekenen/schilderlessen
Theater
Thema/ kadowinkel (kids, uitzet)
Tijdelijke opvang
Tijdelijk wonen(multinationals)
Trainingscentrum
Trekker reparatie / verhuur
Trendy bouwmaterialen
Tuincentrum
Tuinmeubilair
Uitspanning voor wandelaars
Uitvaartcentrum Vakantiehuisjes
Veiling
Verenigingsgebouw
Vergadercentrum
Verhuur med. apparatuur
Verhuur scooters/kano's etc.
Verpleeghuis
Verzorgingshuis
Vrije beroepen
VVV-kantoor
Warenhuis
Woningbeurs
Wijkgebouw
Winkelcentrum (shop in shop)
Wijnhandel
Wijnkelder/cafe
Wonen-atelier
Wonen-opslag
Wonen-praktijk
Wonen-werkplaats
Woongroep, woongemeenschap
Woonwerkgemeenschap
Zakelijke dienstverlening
Zonnecentrum
Zwembad

**Zie voor concrete vragen naar
bollenschuren: de rubriek
Vraag & Aanbod op www.bollenschuren.nl**

Bijlage 4: Matrix functiemobiliteit van bollenschuren

Aspecten-matrix voor bollenschuren	WONEN			WERKEN			RECREËREN			OVERIG
	Woning	Wonin- gen	Woning/ werk	Kantoor	Bedrijf	Detail- handel	Horeca	Recrea- tie	Maatsch. Instell.	Overige
Ruimtelijk- functioneel systeem										
Ontsluiting										
Parkeerdruk										
Hoogte verdiepingen										
Vloeroppervlak										
Indeling										
Gebouwdiepte										
Lichtopeningen										
Stellingen (maatraster)										
Bouwlagen										
Bouwtechnisch systeem										
Vloer beg.grond en fundering										
Vloer verdie- pingen hout										
Vloer verdie- pingen beton										
Buitenwanden										
Binnenwanden										
Stellingen (constructie)										
Gevelopeningen (raam, deur)										
Bijzonderheden (trap, lift, etc.)										

Uit: Rapport Bouwkundig Onderzoek Bollenschuren

(E. Schulte: *Deelonderzoek herbestemmingsmogelijkheden van bollenschuren*.

Stichting Herbestemming Industrieel Erfgoed. 1998.

In opdracht van Project Behoud en Herbestemming Bollenschuren.

Bijlage 5: Documentatie Project Bollenschuren

Project behoud en Herbestedding Bollenschuren

Het project Behoud en Herbestedding Bollenschuren is al sinds 1997 actief in de Duin- en Bollenstreek. Het project wordt uitgevoerd door een projectgroep van mensen uit de regio, aangevuld met enkele deskundigen 'van buiten', die werken onder auspiciën van het Museum De Zwarte Tulp in Lisse.

De eerste projectperiode (1997-2001) werd gesubsidieerd door het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek, de provincie Zuid-Holland en het ministerie van LNV. De tweede projectperiode (2003-2006) wordt gesubsidieerd door de Regio Holland Rijnland, de provincie Zuid-Holland en de Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van LNV. In 2006 wordt de projectgroep onderdeel van het Cultuurhistorisch Genootschap Duin- en Bollenstreek.

Boek Beelden van Bollenschuren (1998)

In 1998 werd het boek *Beelden van bollenschuren, het cultureel erfgoed van de Bollenstreek 1850-1940* gepubliceerd. Uitgave: Museum De Zwarte Tulp in Lisse (nog beperkt verkrijgbaar).

In dit fotoboek wordt beschreven hoe uniek en karakteristiek de bollenschuren in de Zuid-Hollandse Duin- en Bollenstreek zijn. Bovendien worden de 33 meest waardevolle bollenschuren gepresenteerd, die tezamen een representatieve doorsnede vormen van de typen bollenschuren in de Duin- en Bollenstreek anno 1998. Deze 33 schuren vormden het zogenaamde A-register van waardevolle schuren. Daarnaast werden 143 andere, waardevolle bollenschuren in kaart gebracht, het zogenaamde B-register.

Beide lijsten werden gebundeld in de publicatie *Register Bollenschuren, behorend bij Beelden van Bollenschuren, 1998*.

Database Bollenschuren

In deze database zijn circa 350 nog bestaande bollenschuren in de Duin- en Bollenstreek opgenomen. Hierin zijn ook bouwkundige informatie, bijzonderheden en foto's van schuren te vinden. De Database is beschikbaar via het project Behoud en Herbestedding Bollenschuren.

Vijf rapporten over Bollenschuren (1998)

In 1998 verschenen 4 rapporten en 1 register van het project Bollenschuren, waarin allerlei aspecten van het herbestedden van bollenschuren zijn onderzocht.

- het *Register Bollenschuren*, A- en B-register van waardevolle bollenschuren
- het rapport *Cultuurhistorisch Onderzoek*: de ontwikkelingsgeschiedenis, kenmerken, typologie en waardering van bollenschuren. (PDF-bestand op de website www.bollenschuren.nl)
- het rapport *Agrarische Inventarisatie* (de hoofdstuk 5 en 6 zijn nog steeds actueel)
- het rapport *Bouwkundig Onderzoek*: de matrix 'Handleiding voor het bepalen van de functiemobiliteit van bollenschuren' is opgenomen als bijlage 4 van deze nota.
- het rapport *Marktanalyse*: "Een marktverkenning naar de bestemmingswijziging van oude bollenschuren". (een inventarisatie van ideeën voor herbestedding is opgenomen als bijlage 3 in deze nota).

Rapport 'Bollenschuren Revisited 2002' (2002)

Terugblik op het eerste project Behoud en Herbestedding Bollenschuren (1997-2001) waaruit blijkt dat, ondanks de inspanningen van de Projectgroep, in vier jaar tijd een derde deel van de bollenschuren in de streek is gesloopt, vervallen, door sloop bedreigd of aangetast door ondeskundige verbouwingen. Vanwege deze alarmerende situatie wordt de noodklok geluid en kan het project voortgezet worden in de jaren 2003-2005.

In 'Bollenschuren Revisited' wordt ook de clusterbenadering geïntroduceerd. De belangrijkste clusters en ensembles van bollenschuren staan hierin opgesomd, inclusief kaartjes.

www.bollenschuren.nl

Website van het project Behoud en Herbestedding Bollenschuren. Hierop is nieuws en achtergrondinformatie over het project en over bollenschuren te vinden: o.a. over de registers, bollenschuren in de media, voorbeelden van herbestedding, een vraag & aanbod-rubriek etc. Op deze manier wordt continu gewerkt aan draagvlak voor het behoud en herbestedding van bollenschuren.